

RELACYA
O CZYNNOSCIACH RADY NIEUSTAIĄCEY
PRZEZ
J. W. JMCI XIĘDZA
MACIEIA PORAY GARNYSZA
BISKUPA HEŁMSKIEGO
UCZYNIONA
NA SEYMIE DNIA 23. MIESIĄCA PAŹDZIERNIKA, ROKU 1786.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE NASZ MIŁOSCIWY!

PRZESWIETNE SEYMUIĄCE STANY!

Ten iest układ właściwy Rzeczpospolitych, Rowności nayistotnieysza Cecha, iż nawet naypierwszych w rzędzie Magistratur Członki, by z nayokazalszych wysług dla Kraiu czynionych, sprawę oddać, w czasie wyznaczonym są obowiązane.

W takowym zaiste zamiarze, pod nayściśleyszym obowiązkiem, bo zaręczeniem sumnienia, my Delegowani względem zeszłey Rady naywyższych zleceń dopełniliśmy.

Zeby zaś to wszystko, co spolnie od Delegowanych uważane było, co zaskarżone, lub znalezione w rozróżnieniu, W. K. Mci P. N. Mił: y Prześwietnym Stanóm iak nayporządniey, y iednomyślnym Rapportem odnieść mogliśmy; Uproszony iest J. W. Poseł Wizki, ażeby istotę doniesień od całey Delegacyi zebrał w Dyaryusz tu następnie czytać się maiący; A ile nadto szczególności, o każdym Departamencie z osobna, koniecznie potrzebnych do przełożenia pozostało, y co pod approbacyą Prześw: Stanów Seymuiących iest odesłaném, Delegacya rozbior tego wszystkiego pomiędzy siebie przyięła.

W tym porządku składam ia u Tronu Twego Mił: Panie! y Prześwietnym Stanom Seymuiącym, opowiedzenie Czynności Prześ: Departamentu Interessów Cudzoziemskich, Twemu nieustannemu staraniu, y troskliwości Oycowskiey wiernie odpowiadaiących.

Przeświadczyła się Delegacya, iż każdy Obywatela Memoryał Urzędownem natychmiast z zlecenia W. K. Mci wsparty został u Dworów Sąsiedzkich interessowaniem. Każda Ministeryalna Nota, lub Zażalenie, stosownie do Traktatów y Praw Rzeczypospolitey znaydowały odpowiedź.

Gdziekolwiek zaś naymnieysze ubliżenie naywyższym Rzeczypospolitey Prawom upatrywane było, tam nieodwłocznie przyzwoite następowało przełożenie; Satysfakcya czasem zyskiwana, zawsze iednak ze strony Kraiu Polskiego poszukiwana, y żądana była; a skutek nayokazalszy w przykrych

zayściach napaści w Biłgoraiu, przy usiłowaniach tegoż Departamentu, pomyślnie był uzyskany.

Ziednanie spokoyności Obywatelom na pograniczu, iey utwierdzenie, y zabeśpieczenie zaymowało wielką część prac Departamentowych.

W rzędzie uskutecznionych, liczy się zaspokoienie zadawnionych kontrowersyi granicznych między Dobrami Obywatelów Polskich y Szląskich; mianowicie między Maiętnością Szakaradów Jmci Pana Mycielskiego Starosty Ośnickiego; Osiek Jmci Pana Krzyckiego; Pokostow J. W. Zakrzewskiego Posła Kaliskiego; Goleiow Jmci Pana Bromirskiego; Łątka Jmci Pana Rogalińskiego; Stwolno Jchmć PP. Gaiewskich Kasztelaniców Rogozińskich.

Umówiona naprzód była z Dworem Pruskim Kommissya na mieysca wyrażone staraniem Departamentu, którą J. W. Kwilecki Starosta Wschowski, Poseł Poznański z przydanemi Kollegami expedyował, a po skończoney pracowicie, zrzekł się nawet ofiarowaney od Rady Nieustaiącey nadgrody.

Do traktowania zaś z Ministrem Króla Jmci Pruskiego, y Umocowanym od Tegoż Dworu, wyznaczeni byli, zeszły J. O. Xżę Sułkowski Woiewoda Poznański, y wymieniony J. W. Kwilecki, iuż przed tém zasłużony w Oyczyznie, przez chwalebne sprawowanie Funkcyi Poselskiey w Berlinie, w Roku 1775.

Ci Mężowie z miłości spół-Obywatelów przyiętą pracę do skutku pożądanego przyprowadzili, przez udziałaną Konwencyą dnia 5. Grudnia, Roku przeszłego, która właśnie przychodzi teraz pod approbacyą Prześw: Stanów Rzeczypospolitey.

Tu winna Delegacya oddać sprawiedliwość Mężom, tę Konwencyą zawieraiącym, iż z wszelką przezornością rzecz całą prowadzili; lecz oraz winna Obywatelów, których się tycze taż Konwencya, polecić przed W. K. Mcią, y Prześw: Stanom Zgromadzonym, mianowicie J. W. Zakrzewskiego Posła Kaliskiego, y J. W. Mycielskiego Starostę Ośnickiego; A to w celu nadgrody tych uszczerbków, które oni ponieśli z Obywatelskich względów dla pozyskania istotnieyszego dobra spokoyności publiczney.

Względem zawad w Handlu z Gdańskiem, iako też y zakazów, które handel Prowincyi Wielko-Polskiey z Szląskiem obarczały, powtarzane były nieustannie przełożenia, iuż to Urzędownemi od Departamentu Notami, iuż przyiacielskiemi y listownemi W. K. Mci odezwami do zeszłego Króla Jmci Pruskiego, lecz stałe tegoż Monarchy systemma, własnych iego Kraiów handlowi czasem ubliżaiące, nie pozwalało ziednać upragnionego skutku; Pozostaie podchlebna nadzieia, że Panuiący teraz Monarcha, którego przymioty, y chęć uszczęśliwienia ludzi, są znane, czulszym będzie na przełożenia, które załatwienie, y rozkrzewienie wzaiemnego handlu za cel maiąc, dążą do obostronnych pożytków y korzyści.

W podobnych trudnościach zostawał y drugi interes: Gdy z okazyi Sprawy Nayiaśn: Królewica Karola, z P. de Görne o Summę 52,000. Talarów, zaczętey w Kommissyi Skarbu Kor: Jmć P. Rezydent Pruski de Bucholtz, podał Notę do Departamentu końcem, ażeby była kommunikowana teyże Kommissyi; A tym czasem w Prusiech wydany był rozkaz, ażeby Dobra J. W. Kossowskiego Podskarbiego Nadw: Kor: y J. W. Małachowskiego Referendarza Kor: nie mogły bydź sprzedawane, ani zastawiane, a to w zamiarze, ażeby regress do tychże Dobr mogł bydź brany, gdyby Dekreta, y Proceder dalszy Kommissyi Skarbow: Kor: w namieniony Sprawie nie był stosowny do żądania Dworu Berlińskiego.

Natychmiast przesłana była Nota do zeszłego Króla Jmci Pruskiego, z iak naywyraźnieyszym zażaleniem dowodząca, że J. W. Kossowski w dopełnianiu obowiązków Ministerii nie powinien doświadczać żadney przeszkody od Rządu Pruskiego, pod którym ma Possessye, a to na twierdzy Art: IV. Aktu osobnego 1775. Roku, y że J. W. Małachowski Referendarz Kor: nie wpływał przez żadną konnexyą w czynność tey Magistratury. Druga Nota oddana była od Departamentu Jmci P. de Bucholtz, z obszernym wyłuszczeniem sprawiedliwości Proceduru Kommissyi Skarbowey.

Zosta-

Zostawały obydwie bezskuteczne, aż kiedy w tyh dniach właśnie JP. Zabłocki, Rezydent W. K. MCI y Rzeczypospolitey i Dworu Berlińskiego uprzedza oznaymieniem, że Ministerium Pruskie iu oświadczyło, iż za powrotem teraźnieyszego Monarchy ze Szlązka, dana będzie rezolucya z satysfakcyą Rzeczypospolitey.

Mówiąc zaś o istotnieyszey pomyślności; winna Polska zasadę y wzrost handlu swego, przez Czarne Morze Nayiaśnieyszey Jmperatorowy Rossyiskiey; Ta Monarchini wspaniałemi rządząc się prawidłami, na wolności handlu y znoszeniu wszelkich zawad stanowi pomyślność, równie roległych Państw swoich, iako y Sąsiedzkich; kiedy nayprzód nayistotnieysz pierwszych potrzeb Produkta do iey Kraiu w prowadzane, a w Ukazie wyszczególnione, przy importacyi zupełnie od Cła uwolniwszy; poźniey nad to, pod d. 18 List: 1784. Roku, Ukazem powtornym toż uwolnienie ponowiła, z tym dodatkiem, ażeby Polacy w iey Państwach, względem wszelkich Produkow swoich, równie traktowani byli, z Narodami naywięcey w handlu fawcryzowanemi; A iako dla tamtych Cła zmnieyszone w czwartey części, toż y dla Polakow Nayiaśn: Jmperatorowa dozwolić raczyła. A razem y ustanowienie Komory Tranzytowey nakazała, ażeby Produkta Polskie z Ukrainy y Podola, do nayodległeyszych Kraiow przez Czarne Morze przesyłane bydź mogły. W tém ostatniem nie zostaie Departamentowi, iak tylko resztę ieszcze urządzeń wyiednać.

Gdy Woiewodztwo Podolskie z Hersonem y Krymem, dla odległości, kommunikacyi inney mieć nie może, tylko rzeką Dniestrem, przez którą spław Produktow zabeśpieczony iest Polszcze Traktatem Zurawińskim 1677. za Panowania Króla JANA zawartym; a wolności takowey nadweręźenie nastąpiło w Roku przeszłym, przez zatrzymanie w Białogrodzie JW. Dzieduszyckiego Posła teraz Podolskiego, który w chęci Obywatelskiey odnowienia tey drogi, dla odbytku Produktow Kraiowych, prowadził na statkach swo-ich ie, wraz z Produktami Jmé Pana Potockiego, Starościca Guzowskiego złączone; Departament Interessow Cudzoziemskich upomniał się pilnie u Weyzyra o exekucyą Traktatow, y kontynuuie dalszą w tym celu negocyacyą.

Tu zaś pominąć nie może Delegacya, a żeby nie poleciła przed W. K. Mcią, y Prześw: Stanami Obywatelskiey ofiary, y usługi JW. Dzieduszyckiego z osobistym azardem połączoney.

Ze w Artykule V. Traktatu 1775. Roku z Dworem Ces: Kro: ostrzeżona iest Kommissya, końcem wyproporcyonowania wypłaty długow Państw Oboyga Obywatelow, a żeby Kredytorowie iedney strony nie mogli żądać zaspokoienia, tylko w proporcyi wypłaconych długow z drugiey; Jmć P. de Caché sprawuiący interessa Dworu Cesarskiego, oddał Notę Departamentowi z oświadczeniem, iż J. C. Mość widząc bezskuteczność takowey Kommissyi, uchyla ią z swoiey strony, zostawuiąc Obywatelom Polskim wolne poszukiwanie pretensyi y długow w Gallicyi zwyczaynym Procederem Sądowym, żądaiąc oraz, a żeby w Polszcze toż było uczyniono, na co gdy dana przez Departament odpowiedź, że Rada nie może znosić Kommissyi z Traktatu wynikaiącey; Zostaie więc Prześw: Stanom Seymuiącym swoy wyrok wydać w tey okoliczności.

Gdy znowu w Artykule VI. Aktu osobnego 1775. Roku z tymże Dworem iest ustanowiono względem Kryminalnych Processow, — że każdy Winowayca powinien bydź karany na mieyscu występku. — Wyniknęła wątpliwość, gdzie ma bydź Proceder względem zbiegłych Kryminalistow z iednego Kraiu do drugiego; y w iaki sposob czyniona extradycya tychże; oraz, iakiego gatunku Kryminaliści wydawani bydź maią? Jmć P. de Caché iuż oświadczył życzenie Dworu swego, ażeby stałe urządzone bydź mogły Prawidła w tey mierze. A że żądał przy tém, a żeby połączone było zapewnienie extradycyi Dezerterow, lubo z excepcyą tych, ktorzyby byli rodem Polacy, takowe traktowanie nie przyszło ieszcze do finalnego porozumienia się.

Ten iest ogół ważnieyszych interessow publicznych przychodzących do Approbacyi, lub Rezolucyi Prześw: Stanow. Protokuł obeymie więcey wy-

 szcze-

szczególnień. Z teo zaś, co zacząłem, iuż widocznie okazuie się, iak Kraiowe interessa znayduią przez Departament zapobieżenie wczesne, przygotowania przezorne, y powaga, naywyższych Praw Kraiowych strzeżenie pilne; Jak wielu Obywatelow w trudnych przypadkach ucieczkę gotową, troskliwe wstawienie się za niemi, y częstokroć obronę pewną. Już niezostaią interessa puliczne, iak przedtém, długim przeciągiem, w zaniedbaniu bezczynném; a Obywatel ma przynaymniey przed kim się użalić; Ma przemocny Sąsiad woczach Rząd ten pośrzedniczy, którego może się przynaymniey zapytać, zy mu będzie obiecana sprawiedliwość? żeby nie był przymuszonym odpoem, lub napaścią sam iey ścigać na Kraiowych.

Co gdy tak ist, gdy nad to Członki Radę składaiące, są wyborem Mężow pierwey w znakomitém Urzędowaniu poznanych; wyborem uroczyście sporządzonym, o Jch cnocie, tém to ogniwie związkow w miłości Oyczyzny nadzieie zabeśpieczaiącém; Gdy iey wydziały tak pilnie zachowuiące się zamiarem poruczonym o dobro Kraiu; Całość przeto tey Magistratury nie może nie obiecywać względnego wniosku o sobie. Y lubo to naycelnieysze wybranie, przez następstwo nieiako zdawało się dziedziczyć nagany, gdy od postanowienia tey Magistratury, chociaż obeszła koley w tém Urzędowaniu, wielłą część Przezacnych Obywatelow, zawsze iednak pierwsi od poźnieyszych, y na wzaiem, równego doznawali losu; Tak dalece, iż ledwo to iścić się nie mogło, co powszechne twierdzi doświadczenie: że nigdzie rzadsze nie bywa upodobanie własney czynności, iak w Kraiach wolnych, gdzie wielu rozciąga wolność, aż do wolnego inaczey uwidzenia.

Lecz w oczach oświeconego Narodu, y po tylu przekonaniach, przyiemnieyszych można się spodziewać zdarzeń: Bo ieżeli zwykłą ludziom omyłką w dostrzeganiu sprawiedliwości, w otmęcie Praw oboiętnych, w sunęły się obłędy, Prześw: Seymuiące Stany potrafią umorzyć przyczynę narzekań, zwrócą w trakt należyty uchybienia bezwinne; A z tém wszystkiem Osobom przeszłey Rady, chlubny zaszczyt dobrych chęci, y łożonego pracowicie usiłowania o naylepsze zasłużenie się, w całości zawdzięczenia zostawią.

Nayiaśnieyszy PANIE! Czyniąc relacyą o czynnościach Rady Nieustaiącey, gdy za zdaniem teyże raczyłeś Wasza Krol: Mość silnie wesprzeć dzieło Kommissyi Lokacyiney, winienem, iako Prezes, imieniem iey donieść, iż to dzieło przyniesie Oycowskiemu Sercu W. K. MCI miłą satysfakcyą; Ponieważ to, co było zamiarem Twoim Miłościwy PANIE, zdaniem w. p. Męża, J. O. Xięcia Lubomirskiego Marszałka W. Kor. y iego tu przytomnego Następcy; Approbacyą Stanow na ostatnim Seymie Grodzieńskim przy zdawaniu rachunku z czynności Rady, przez usta J. W. Stanisława Potockiego, Podstolego Kor. zupełnie uskutecznionem zostanie na przyszłą wiosnę.

W prowadzony będzie cały tuteyszy Garnizon do nowych, wygodnych y ozdobnych dla Miasta Koszar; Przestanie na zawsze tuteyszy mieszkaniec ponosić ciężar Opłaty, lub Jnkwaterunku żołnierza; Zołnierz zaś w złych; y oddalonych kwaterach cierpieć niewygody nie będzie.

Sprawiedliwe nakoniec pretensye Dworu Saskiego do Koszar Wielopolskich, iuż nie będą odtąd wszczynane, po uczynioney z tąż Kommissyą uroczystey Konwencyi, o którey potwierdzenie Kommissya uprasza. My Kommissarze dosyć odniesiemy zaszczytu, gdy prace nasze zostaną od Waszey Krol: MCI, y Prześw: Stanow łaskawie y uprzeymie przyięte; Upraszamy szczególnie W. K. MCI y Prześw: Stanow, ażeby Ur: Kozłowski Sekretarz Departamentu Policyi, a w Kommissyi Pisarz, y Ur: Zawadzki Maior w Korpusie Artylleryi Woyska Koronnego, y Kommissyi Architekt, bezpłatnie, a bardzo pracowicie, przez ciąg Kommissyi Publico wysługuiący się, mogli zyskać nadgrodę, podług Proiektu, który tu w tey mierze, iako y do approbacyi rzeczoney Konwencyi, do Laski oddaię, wraz z pierwszym Proiektem do Zaświadczenia dla zeszłey Rady.